

Kreu 7 – Pjesëmarrja në politikë

Hyrje

Në figurë tregohet një burrë dhe një grua, që mbështeten nga një djalë dhe një vajzë, të cilët mbrojnë kauzat e tyre në publik. Afishja e burrit tregon globin si simbolin e botës, ndërsa gruaja tërheq vëmendjen drejt yllit me pesë cepa në afishe, të cilën e mban djali që e mbështet atë. Ndoshta, ky simbol përkon me sipërfaqen ku qëndrojnë ata. Shprehjet e tyre janë miqësore, nuk ka asnjë shenjë armiqësie. Në politikë marrin pjesë të rriturit dhe fëmijët. Ata përdorin të drejtën e tyre për të demonstruar paqësisht në publik. Të dyja palët përbëhen nga persona të të dyja gjinive, prandaj çështja e gjinisë nuk është në rrezik. Të dyja grupet po konkurrojnë – për të pasur vëmendjen dhe mbështetjen e shumicës. Ata ballafaqohen drejtpërdrejt, kështu që asnjë medie, parti politike ose grup interesi nuk është e përfshirë.

Katër njerëz qëndrojnë në një sipërfaqe që përngjan me një yll me cepa të çrregullt. Ky simbol mund të lexohet në mënyra të ndryshme. Mund të paraqitë shoqërinë që qytetarëve të saj u jep ndjenjën se i përkasin njëri-tjetrit dhe gjithashtu krijon kuadrin e të drejtave, përgjegjësive dhe detyrave. Po ashtu, ylli mund të ngjajë me «sallën» që përdorin qytetarët kur flasin në publik. Kushdo që zgjedh të qëndrojë jashtë kësaj sale nuk do të dëgjohet dhe duhet të pranojë vendimet që merren në fund. Qytetarët mund të marrin pjesë në politikë në shumë mënyra. EQD/EDNJ përqendrohet në mënyrat e pjesëmarrjes aktive, të drejtpërdrejtë. Jo vetëm të rriturit, por edhe fëmijët gëzojnë të drejtën të marrin pjesë në politikë. Bërja e kësaj kërkon të kuptuarit e çështjes dhe vendimmarrje të kujdesshme. Pjesëmarrja politike në demokraci lipset të mësohet nëpër shkolla, e cila, nga ana e vet, kërkon që ato të veprojnë si mikro-shoqëri, që u japin nxënësve mundësinë për të marrë pjesë në administrimin e çështjeve të tyre shkollore.

Në shkolla dhe shoqëri demokratike, argumenti dhe polemika, madje edhe grindjet e mosmarrëveshjet, nuk duhen pasur frikë, por duhen parë si diçka e zakonshme, madje e dobishme në vendimmarrjen demokratike. Zgjidhja e përplasjes së ideve dhe interesave është metoda themelore për zgjidhjen e problemeve dhe marrjes së vendimeve. Nëse interesat dhe kundërshtimet nuk shprehen, atëherë ato nuk mund të merren parasysh. Në një shoqëri të hapur, harmonia – e «mira e përbashkët» – nuk mund të imponohet, por duhet të arrihet nëpërmjet zhvillimit të bisedimeve. Debati dhe mosmarrëveshjet nuk janë të dëmshme nëse fillojnë dhe përkrahen nga kultura e argumentit, e zgjidhjes së mosmarrëveshjeve dhe e bërjes së kompromisit.

Ushtrimet përqendrohen në rrethanat e kuadrin dhe të mënyrave të pjesëmarrjes politike. Kjo i ndihmon nxënësit të vlerësojnë mundësitë e tyre për pjesëmarrje në shoqëri.

Ushtrimi 7.1. – Muri i heshtjes

Objektivi mësimor	Nxënësit ndërgjegjësohen lidhur me konceptet e tyre për demokracinë.
Burimet	Tabelë e fiksuar në mur dhe shënjesit (për grupet me nga pesë veta).

Procedura

1. Nxënësit formojnë grupe prej pesë vetash. Çdo grup është ulur në gjysmërrethi, përballë një tabele të vendosur në mur. Atyre u kërkohet të shkruajnë, në heshtje dhe brenda një kohe të caktuar, një temë të tipit: «Demokracia është...»
2. Nxënësit u përgjigjen fjalive ose fjalëve të shkruara që më parë.
3. Pasi afati kohor për shkrimin në afishe mbaron, çdo nxënës zgjedh dhe lexon me zë një fjali që nuk e ka shkruar vetë. Nxënësit ndajnë rezultatet e tyre në klasë.
4. Mendimet plotësojnë pjesët e mëposhtme:
 - «Unë kam mësuar...»
 - «Unë kam zbuluar...»
 - «Unë do të doja të diskutoja...»

Variacion

Nxënësit, në vend që të përdorin afishen e varur në mur, ulen rreth një tryeze shkrimi mbi një tabak të madh letre.

Informacione të përgjithshme

«Muri i heshtjes» është një metodë që nxit lindjen e ideve dhe mund të përdoret në fillim të një veprimtarie mësimore, sidomos për koncepte kyçe të tilla si: demokracia, diktatura, drejtësia, paqja, arsimi, barazia, liria etj.

Kjo metodë mbështet nxënësit që janë të ndrojtur ose që duan pak kohë për t'u menduar me kujdes, para se të thonë diçka. Nxënës të tillë, zakonisht ndihen në një pozitë më të ulët se të tjerët, sepse e kanë të vështirë të flasin dhe të përballen me mjedisin e klasës.

Ushtrimi 7.2. – Ndjenjat e mia për diktaturën

Objektivat mësimore	Nxënësit përcaktojnë dhe gjykojnë elementet e demokracisë dhe të diktaturës. Nxënësit zgjedhin me kujdes vlerat dhe i argumentojnë.
Burimet	Afise dhe shënjes ose dërrasë e zezë dhe shkumës.

Procedura

1. Nxënësve u kërkohet që të përkufizojnë tiparet kryesore të diktaturës.
Lista mund të përmbajë pikat e mëposhtme:

- antisemitizmi	- roli i grave si riprodhuese
- spastrimi etnik	- shtypja e pakicave seksuale
- tortura	- nënshtrimi ndaj autoritetit
- kushtëzimi	- trysnia nga bashkëmoshatarët për t'u përshtatur
- kulti i pushtetit, individëve ose i ushtrisë	- kërkesa për t'u udhëhequr
- vlerësimi i kritikës si shkatërruese	- mospranimi i pakicave

2. Nxënësit, duke iu referuar listës, përpiqen t'i përgjigjen pyetjes: «Deri në ç'shcallë kjo gjendje ndikon tek unë?»
3. Nxënësve u kërkohet që gjërat e mësipërme t'i vendosin në një peshore, duke filluar me tiparet që i kanë më shumë për zemër.

Zgjerim dhe variacion

Veçoritë e diktaturës mund t'i lidhni me shembuj nga buletinet e lajmeve, filmave ose teksteve shkollore.

I njëjti ushtrim mund të bëhet edhe për demokracinë.

Ushtrimi 7.3. – Pyetësi për qëndrimet ndaj ndryshimeve

Objektivat mësimore	Nxënësit reflektojnë mbi qëndrimet e tyre dhe i shprehin lirisht ato. Nxënësit mund të dëgjojnë edhe shokët e tjerë, pa marrë parasysh nëse ata bien në një mendje me njëri-tjetrin apo jo.
Burimet	Shënime të shtypura për nxënësin: «Pyetësi mbi qëndrimet ndaj ndryshimeve».

Shënim për mësuesin

Informacion mbi qëndrimet themelore politike

Qëndrimi është prirja për të shprehur një mendim ose për të pranuar një formë sjelljeje të caktuar. Ajo vjen si pasojë e përfshirjes shoqërore dhe e historisë vetjake, e, për këtë arsye, qëndrimi është më pak i ndërgjegjshëm se ideologjia. Qëndrimet «udhëheqin» perceptimet, vendimet dhe veprimet tona.

Qëllimi i këtij ushtrimi është të kuptojmë, duke u nisur nga shprehja e mendimeve, se deri në çfarë masë, një person është në mbështetje ose në kundër një ndryshimi shoqëror. Ndryshimi, në vetvete, nuk është as i mirë e as i keq, dhe qëllimi nuk është të gjykohe nxënësit, aq më pak të vlerësohen ata. Po ashtu, duhet pasur parasysh se përfundimet e «provës së lakmuesit politik» nuk duhen marrë me gjithë mend, veçanërisht në qoftë se nxënësit nuk janë plotësisht të vetëdijshëm për pasojat e një deklarate që përfshihet në pyetësor.

Çështja e vërtetë është: pse, çfarë, kur dhe si mund të ndryshojmë. Modelet e mendimit politik që shërbejnë si udhëzime për qëndrimet politike janë zhvilluar që nga epoka e revolucioneve franceze dhe amerikane. Skica e mëposhtme shërben si udhëzues në vija të trasha, por nuk mund të zëvendësojë leximin nga burimet origjinale.

Një qëndrim *përparimtar* çon në bindjen që ndryshimet janë të dëshirueshme. Ato mund të jenë revolucionare ose reformuese, në varësi të urgjencës së perceptuar dhe të mjeteve në përdorim. Për *revolucionarin*, nuk përjashtohet as përdorimi i dhunës, nëse kjo gjykohet e nevojshme. Për reformuesin, ndryshimi është i dëshirueshëm, por pa shpëputje radikale me të kaluarën.

Nga ana tjetër, një qëndrim *konservator* vlerëson traditën dhe parapëlqen përvojën në raport me teorinë. Kjo mund të favorizojë gjendjen ekzistuese ose reaksionin. Të favorizosh gjendjen ekzistuese, do të thotë ta ruash atë si të pranueshme, edhe pse është me të meta. Rritja organike mund të përkrahet si mënyrë ndryshimi (Edmund Burke). Shqetësimi kryesor është që shtetin ta mbash të fortë dhe të zhdërvjellët, në mënyrë që ai mos mbingarkohet nga pjesëmarrja e tepruar dhe interesat partiake. Megjithatë, reaksionari nuk e pranon gjendjen e tanishme të gjërave: ai ka bindjen se nuk ka gjë më të gabuar se sa ndërmarrja e ndryshimeve dhe dëshiron të kthehet në gjendjen e mëparshme.

Revolucionari dhe *reaksionari* priren të jenë *doktrinarë*, domethënë, fundamentalistë, gjë që do të thotë se qëndrimet i mbrojnë duke u mbështetur tek ideologjia, pa marrë parasysh të vërtetën e tanishme.

Të tjerët janë më pragmatikë dhe i përcaktojnë pozicionet e tyre duke analizuar pasojat e menjëhershme.

Ky ushtrim, në vija të përgjithshme, mund të shërbejë si një udhëzues që t'i bëjë nxënësit të kuptojnë ekzistencën e modeleve të ndryshme të të menduarit politik dhe të bëhen të vetëdijshëm për prirjet dhe parapëlqimet vetjake. Shpesh qëndrimet politike, në jetën politike, dalin se ngjajnë me një politikë të pleksur me modelet themelore të mendimit politik, kur neoliberali, ekologu ose teknokrati argumentojnë pikëpamjet e tyre.

Procedura

1. Nxënësit u përgjigjen pyetjeve. Ata, para çdo pohimi, shkruajnë numrin që dëshmon qëndrimin e tyre, sipas kodit të mëposhtëm:

- 5 – Ata janë plotësisht në favor të deklaratës.
- 4 – Ata janë pak a shumë në favor të mendimit të pohuar.
- 3 – Ata janë pak a shumë asnjëherë në lidhje me mendimin e shprehur.
- 2 – Ata janë pak a shumë kundër mendimit në fjalë.
- 1 – Ata janë plotësisht kundër deklaratës.

2. Nxënësit mbledhin shumën e përgjithshme të pikëve, e cila tregon, në një farë mënyre, qëndrimin e tyre politik.

- 100-80: revolucionar
- 80-60: reformist
- 60-40: në favor të ruajtjes së gjendjes
- 40-20: reaksionar

A ka mosmarrëveshje të dukshme mes nxënësve, sidomos midis djemve dhe vajzave?

Zgjerim

Puna me tekstet: në varësi të mënyrës së përdorimit të këtij teksti – si një ushtrim që bëhet në fillim apo në fund të materialit – këshillohet që puna me tekstin të bëhet para apo të pasojë këtë ushtrim. Për klasat e përparuara mund të zgjidhen pjesë nga autorë të tillë si Lok, Bërk ose Marks. Përveç kësaj ose si zgjidhje për nxënësit më të vegjël, mund të jenë të përshtatshme deklaratat e politikanëve ose të përfaqësuesve të partive për çështje të veçanta. Shiko edhe ushtrimin e mëposhtëm.

Variacion.

Këto pyetje mund të formulohen mbështetur më shumë në shqetësime të zonës përreth.

Ndonjë prej pyetjeve mund të shërbejë si pikënisje për debat.

Materialet

(Shih faqen në vijim)

Fletë pune për nxënësin

Pyetësor për qëndrimet që duhen ndryshuar:

1. Një grua duhet të ketë mundësi të sterilizohet pa lejen e burrit.
2. Informacioni për kontrollimin e lindjeve duhet të jetë i arritshëm, sipas kërkesës, për të gjitha vajzat e reja katërmëdhjetëvjeçare ose mbi këtë moshë.
3. Drogat e lehta duhet të ligjërohen.
4. Referendumet në demokraci duhet të mundësohen me kërkesë popullore.
5. Kriminelët kanë nevojë për kujdes mjekësor , më shumë se për ndëshkim.
6. Dënimi me vdekje duhet të hiqet plotësisht.
7. Shoqëritë e mëdha tregtare duhen shtetëzuar.
8. Martesat mes njerëzve të së njëjtës gjini duhet të jenë të ligjshme.
9. Në ofertat e punës nuk duhet të kërkohet përcaktimi i gjinisë.
10. Institucionet bamirëse duhet të ndalohen. Shteti e ka për detyrë t'u vijë në ndihmë njerëzve të braktisur.
11. Personat e zakonshëm nuk kanë nevojë t'i drejtosh ose t'i kontrollosh.
12. Nxënësi duhet të marrë pjesë në drejtimin e shkollës ku mëson.
13. Notat dhe diplomat duhet të shfuqizohen.
14. Kujtdo i duhet siguruar një e ardhur minimale, pavarësisht nga gjinia, mosha dhe profesioni, madje edhe nëse vendosin të mos punojnë.
15. Fëmijët duhen rritur me disa besime njëkohësisht; zgjedhjen mund ta bëjnë vetë në moshë të rritur.
16. Udhëheqësit politikë duhet të ndjekin këshillën e shkencëtarëve për përdorimin e zbulimeve shkencore.
17. Të gjitha qeniet njerëzore lindin me të njëjtin potencial.
18. Prona private duhet të ndalohet dhe të hyjë në fuqi pronat shtetërore.
19. Askush nuk ka të drejtë t'ia imponojë mendimin e tij të tjerëve.
20. Duhet ndaluar prodhimi i të gjitha produkteve ndotëse, pavarësisht nga ndikimi i tyre i menjëhershëm ekonomik.

Ushtrimi 7.4. – Projekti i planifikimit⁶

Objektivat mësimore	Nxënësit kuptojnë strukturat e varësisë së ndërsjellë në një bashkësi gjatë një periudhe ndryshimi. Nxënësit kuptojnë se çdo vendim përfshin tërë anëtarët e bashkësisë. Andaj, që vendimet të pranohen dhe të mbështeten, duhet që të gjithë anëtarët e bashkësisë t'i kuptojnë dhe të kenë mundësinë të marrin pjesë në ecurinë e vendimmarrjes.
Burimet	Përshkrimi i një projekti të planifikuar, të vërtetë ose të përfytyruar, në një lagje qytetëse. Ai duhet të marrë parasysh anën shoqërore, ekonomike, demografike, të transportit, si dhe probleme të tjera. Mësuesi duhet të përgatitë një grup skedash për aktorët në lojën e shtirë. Shembujt e mëposhtëm mund të shërbejnë për t'i dhënë lexuesit një ide se si një projekt planifikimi i vërtetë mund të mund të simulohet në lojën e shtirë.

Shënim për mësuesin

Ky ushtrim përmban shumë pikësnyime të fshehura brenda. I takon mësuesit të vendosë se cila nga këto elemente duhet të diskutohet në mënyrë të qartë dhe cila vetëm sa e ndihmon atë të kuptojë dhe t'u shpjegojë të tjerëve se cila mund të jetë pasoja e mundshme e të mësuarit.

1. Nxënësit zhvillojnë gatishmërinë për të dëgjuar e për të kuptuar pikëpamjet dhe interesat e ndryshme, pavarësisht nëse pajtohen apo jo me to.
2. Nxënësit mësojnë të parashikojnë pasojat dhe domethëniet e zgjedhjeve në ecurinë e vendimmarrjes.
3. Nxënësit përjetojnë marrjen e vendimeve në kuadrin demokratik. Kjo kërkon gjetjen e drejtpeshimit midis pjesëmarrjes dhe frytshmërisë (p.sh., të gjithë duhet ta thonë fjalën e tyre, por duhet të ketë një afat kohor për çdo kontribut dhe për ecurinë në tërësi).
4. Ideja themelore: në një komunitet të hapur, d.m.th., komunitet të mësuarit, e mira e përbashkët (vullneti i përgjithshëm) nuk përcaktohet nga çdo autoritet, por pranohet me anë të një vendimi të përkohshëm, që është i hapur për rishikim nëse ndodhin probleme të reja.

Procedura

1. Nxënësit ndahen në çifte. Çdo palë merr një kopje të projektit dhe një nga skedat. Një çift nxënësish kryeson debatin që vijon.
2. Çiftet hartojnë një listë me të gjitha dobitë dhe problemet që lidhen me projektin.
3. Ata e bëjnë këtë të nisur nga pikëpamja e personit, rolin e të cilit luajnë.
4. Ata marrin një vendim të përbashkët, pro apo kundër projektit (15 minuta).
5. Nga ana tjetër, secili çift i paraqet grupit qëndrimin e tij dhe shpjegon arsyet e tij.
6. Në një debat, çdo çift ka për të thënë atë që do të donte ta shihte të zbatohet. Për çdo nxënës dhe për tërë debatin duhet të vendoset afati kohor.
7. Nxënësit votojnë në mënyrë që të zbatohet apo jo projekti.

Vazhdimi i punës

1. A ka grupe të tjera, vlerësimet e të cilave duhet të merren parasysh?

⁶ Përshtatur nga S. Fountain, *Education pour le développement humain*, De Boeck, 1996

2. Deri në ç'shmallë mendimi juaj u ndikua nga ai i të tjerëve?
3. A ndikojnë interesat e veçanta që mbrohen nga njëri prej grupeve, te grupet e tjera?
4. A ka grupe mendimet dhe interesat e të cilave meritojnë më shumë rëndësi?
5. A ka grupe mendimet e të cilave, janë dëgjuar rrallë ose asnjëherë?
6. A ka ndonjë zgjidhje të votuar nga shumica e cila përfaqëson zgjidhjen më të mirë për mbarë shoqërinë?

Zgjerim

1. Nxënësi, si individ, luan një rol të caktuar pa ndihmën e një bashkëpunëtori.
2. Loja me role përfshin dëgjimin e ekspertëve që mund të tregojnë anë të veçanta të projektit.
3. Një pjesë e klasës vepron si juri ose parlament vendor, që merr vendimin përfundimtar, për disa grupe të caktuara të interesit, pa avokatët (demokracia përfaqësuese).
4. Dy ose tri nxënës të veprojnë si gazetarë dhe vëzhgues. Ata vëzhgojnë ecurinë e vendimmarrjes dhe rolet që luhen nga nxënësit.
5. Nëse në lojën me role simulohet një proces i vërtetë vendimmarrjeje, në klasë mund të ftohen politikanë ose gazetarë vendorë, për të ndjekur nga afër diskutimin me nxënësit.
6. Ky model mund të përdoret për të organizuar një proces të vërtetë vendimmarrjeje në shkollë.

Materiale për mësuesit

Pyetje për përcaktimin e skedave në lojën me role

1. Ju jeni mësues:
 - A mund të jepni arsyet tuaja përse projekti është një ide e mirë?
 - A mendoni se ai mund të paraqiste ndonjë problem?
2. Jeni pronar i një shoqërie të vogël tregtare:
 - A mund të jepni arsyet tuaja përse projekti është një ide e mirë?
 - A mendoni se ai mund të paraqiste ndonjë problem?
3. Ju punoni në një qendër mjekësore.
4. Ju punoni si grumbullues mbeturinash.
5. Ju jeni një shofer autobusi.
6. Kohët e fundit keni ardhur nga ndonjë vis a vend tjetër dhe kërkon punë.
7. Jeni i një i ri që punoni në lagje.
8. Jeni administratori i një shoqërie të vogël tregtare.
9. Jeni përfaqësues politik.
10. Etj.

Ushtrimi 7.5. – Ne dhe bota

Objektivat mësimore	Nxënësit shqyrtojnë se si vendet e tjera dhe ngjarjet e largëta ndikojnë në komunitetin e tyre. Nxënësit e kuptojnë më mirë përbërjen e ndërvarësisë në botë. Shpërndarja e pabarabartë e pushtetit dhe ecuria e pabarabartë e zhvillimit kërkon mirëkuptim dhe bashkëpunim mbarëbotëror, në frymën e të drejtave të njeriut.
Burimet	Gazetat e sotme vendore, harta e botës, shirit ngjitës dhe lapustila, fill, gjilpëra.

Procedura

1. Nxënësit formojnë grupe me nga katër veta. Ata presin artikujt që tregojnë se një pjesë e botës ka ndikim në bashkësinë e tyre vendore dhe se vendi i tyre dhe vendet e tjera ndikojnë në mënyrë të ndërsjellë te njëri-tjetri.
2. Çështjet:
 - problemet ekonomike
 - problemet politike
 - probleme të migrimit
 - ndotja
 - shkëmbimi kulturor
 - turizmi
 - veprimi ushtarak etj.
3. Nxënësit i renditin artikujt sipas fjalëve kyçe që zgjedhin për të treguar disa lloje ndikimi dhe fjalët kyçe u veshin ngjyra.
4. Nxënësit zgjedhin artikujt më të rëndësishëm dhe i lidhin me shirit në hartën e botës të varur në mur. Ata ndjekin shiritat që lidhin të gjithë artikujt me fill dhe gjilpëra me vendin e tyre.
5. Seanca plenare
 - Me cilën pjesë të botës keni vendosur më tepër lidhje?
 - Ç'lidhje janë më të zakonshme? Pse?
 - A ka ndonjë pjesë të botës me të cilën nuk gjeni asnjë lidhje? Pse?

Zgjerim

Nxënësit të gjejnë informacion për sistemet politike dhe/ose ekonomike që janë në fuqi në vendet me të cilat kanë lidhje.

Ata mund të shohin nëse në të kaluarën kanë ekzistuar lidhjet e tjera.

Në mësimdhënien e gjuhës së huaj, mund të përdoren materiale nga gazetatat e huaja ose nga interneti.

Ky ushtrim mund të shërbejë si hyrje për problemin e zhvillimit të pabarabartë dhe shpërndarjen e pushtetit në botë.

Perceptimi që kemi për botën ku jetojmë përftohet nga informacioni që ne marrim, jo drejtpërdrejt, por nga media. Mendoni pak se deri ku mund të arrinit ju, sikur t'i njihnit vetëm vendet e botës që e keni parë. Pra, çfarë na tregon media dhe çfarë informacioni nuk na e përcjell neve? A duhet ta kontrollojë dikush medien? Ndokënd që e censuron atë? Apo, konkurrenca midis gazetave të ndryshëm e realizon këtë qëllim? Sa e fuqishme është media? A mund të jetojmë dot pa të? Në klasë mund të shtrohen pyetje të tjera të ngjashme, por ato duhet

t'i ngrenë nxënësit e jo mësuesi. Nëse nxënësit e kuptojnë se sa e kufizuar është rrezja e perceptimit të tyre të drejtpërdrejtë, atëherë ata vetë mund të fillojnë të drejtojnë pyetje për rolin e medias.

Ushtrimi 7.6. – A duhet të marrësh pjesë në politikë?

Objektivat mësimore	Nxënësit krijojnë mendimin e tyre për rëndësinë e pjesëmarrjes në qeverisje. Pjesëmarrja mund të bëhet në shumë mënyra. Pjesëmarrja përkufizohet si marrja pjesë në jetën publike të bashkësisë dhe shoqërisë tuaj. Disa njerëz mendojnë se pjesëmarrja është e rëndësishme, ndërsa të tjerë, jo. Nxënësit duhet të kuptojnë se vendimet politike ndikojnë tek ta, pavarësisht nëse marrin apo jo pjesë në vendimmarrje.
Burimet	Skedat e roleve për lojën me role.

Procedura

1. Katër nxënës sajojnë bashkëbisedimin mes disa qytetarëve që sapo kanë ardhur në një komb gjatë ecurisë së krijimit të tij.
2. Nxënësit diskutojnë, të udhëhequr nga mësuesi nëse është e nevojshme, pyetje të ngritura nga loja me role, të tilla si:
 - Cilat janë katër pikëpamjet kryesore të shprehura nga qytetarët për pjesëmarrjen? A jeni i të njëjtit mendim me to? Pse po, ose pse jo?
 - Çfarë humbasin katër qytetarët duke mos marrë pjesë? Ç'dobi mendoni se do të nxjerrin nga pjesëmarrja?
 - Ç'dobi mendoni se do të fitojë një shtet i ri nga individët që marrin pjesë?
 - Cilat janë rreziqet ose humbjet e mundshme të përfshira nëse dikush zgjedh të marrë pjesë?
 - Duke peshuar dobitë dhe rreziqet, a besoni se ia vlen për të marrë pjesë?
3. Nxënësit, duke marrë pjesë në diskutim apo në lexim, mund të arrijnë në përfundimin e mposhtëm:

Qeveria ndikon në jetën e njerëzve në shumë mënyra. Njerëzit, duke marrë pjesë në qeverisje, mund të kenë një zë në vendimet që merr qeveria. Në çdo shoqëri dikush do të marrë vendime. Nëse njerëzit zgjedhin të mos marrin pjesë, atëherë ata nuk do të shprehin mendimin e tyre për ato vendime. Këto vendime mund të përfshijnë gjëra të tilla si:

 - sa njerëz do të duhet të paguajnë taksë;
 - nëse shoqëria do të përfshihet në luftë;
 - kush do të zotërojë dhe kontrollojë burimet natyrore të vendit.

Vendimet, në varësi të përbërjes së qeverisë, vendimet mund të merren në nivele të ndryshme, përfshirë atë kombëtar, rajonal dhe vendor. Disa vendime, si ato që kanë lidhje me fuqinë ushtarake, shpesh merren në nivel kombëtar, ndërsa të tjerat, si ato në lidhje me transportin dhe rrugët, shpeshherë merren në nivel rajonal. Të tjerë akoma, siç janë ato në lidhje me grumbullimin e mbeturinave, shpesh merren në nivel vendor.

Materialet

(shih faqen në vijim)

Loja me role: katër qytetarë shkojnë në një vend të sapoformuar.

Ta zëmë sikur ju sapo keni mbërritur në një vend të sapoformuar. Juve nuk iu durohet, derisa të të nisni të ndërtoni një shoqëri të re. Keni dëgjuar se atje janë të gjitha mundësitë për të krijuar një qeverisje të mirë. Pastaj, ju kap veshi bisedën e mëposhtme mes një grupi të sapoardhurish si puna juaj:

Qytetari 1:

“Andej nga vij unë, askush nuk mendonte për politikën dhe qeverisjen, sepse gjithmonë ishim shumë të zënë me jetën e përditshme. Kështu që, edhe këtu, ka shumë mundësi të mos mendoj për të”.

Qytetari 2:

Në vendin tonë ndodhte kështu... dhe kurrë nuk e kam kuptuar me të vërtetë se ç'ndodhte mes udhëheqësve. Ata na e bënë politikën tepër e koklavitur dhe na e bënë mjaft të lehtë që të mos e merrnim mundimin për ta kuptuar atë”.

Qytetari 3:

Epo, në vendin tonë ndryshonte puna. Ne u përpoqëm, por njerëzit që kishin pushtetin nuk na lejonin të përfshiheshim dhe na kërcënonin sa herë që e provonim. Pra, në fund, hoqëm dorë nga pjesëmarrja”.

Qytetari 4:

Ne në vendin tim mbanim zgjedhje dhe udhëheqësit tanë na premtorin qeverisje të mirë. Por ajo kurrë nuk u plotësua. Udhëheqësit e përdorën qeverisjen për t'u pasuruar. Të gjithë udhëheqësit janë të korruptuar.

Ushtrimi 7.7. – Si ndikon qeveria në jetën tuaj?

Objektivat mësimore	Nxënësit kuptojnë se qeveria ndikon në jetën tonë në gati çdo drejtim të imagjinueshëm (<i>tua res agitur</i>). Bota ku jetojmë është e përbërë nga njerëzit dhe prandaj varet nga ne se çfarë bëjmë me të. Vendimmarrja politike e qëllimshme është e nevojshme për shkak të varësinë sonë gjithnjë në rritje ndaj njëri-tjetrit, nga niveli vendor deri në atë botëror. Demokracia mund të marrë më së mirë parasysh interesat konkurruese dhe t'i përfshijë në një kompromis të kënaqshëm – me kusht që të dëgjohen gjitha grupet.
Burimet	Asnjë

Procedura

1. Nxënësit duhet të kuptojnë se, deri në çfarë mase, jeta e tyre ndikohet nga qeveria. Për t'i ndihmuar në këtë drejtim shërbejnë pyetjet e mëposhtme; nxënësit mund t'u përgjigjen atyre në klasë ose në grupe të vogla; përfundimet do t'i paraqiten në seancën plenare.
2. – Tregoni një histori tuajën të kohëve të fundit: ku shkuat, çfarë veshët, çfarë patë, çfarë hëngrët, çfarë thatë, çfarë mësuat dhe çfarë bëtë. Tregoni në listën e gjërave të lartpërmendura ato që, sipas mendimit tuaj, janë ndikuar nga qeveria, qoftë ajo kombëtare, rajonale dhe/ose lokale.
- E zëmë sikur qeveria juaj është demokratike dhe të gjithë qytetarëve u është dhënë mundësi e barabartë që të marrin pjesë, pa u shkelur të drejtat e tyre të njeriut. Cila nga pikat e jetës tuaj të përditshme, që ju përmendët në listë si të ndikuar nga qeveria, mendoni se do duhet të ndryshojë? Shpjegoni arsyen pse ato duhet të ndryshojnë.
3. Ka shumë mundësi që nxënësit të shtrojnë pyetjen se si njerëzit mund të marrin pjesë në qeverinë demokratike. Mësuesi duhet të japë disa të dhëna për këtë qëllim, nëpërmjet leksioneve, duke u mbështetur te ndonjë libër mësimor ose fletë pune.

Rezultati mund të jetë si vijon: shumë njerëz besojnë se mundësia më e madhe për të marrë pjesë në qeveri jepet në një demokraci të lirë dhe të hapur. Kjo lloj qeverisjeje nënkupton që njerëzit e fitojnë vetë pushtetin dhe zakonisht qeverisin përmes sundimit të shumicës. Disa vende janë demokraci vetëm sa për emër dhe njerëzit nuk lejohen realisht të marrin pjesë. Qytetarët, në një sistem demokratik, mund të zgjedhin midis mënyrave të ndryshme të pjesëmarrjes dhe disa, madje, mund të vendosin të mos marrin pjesë në të.

Demokracia mund të marrë më së miri parasysh interesat e ndryshme dhe konkurruese dhe të kërkojë të gjejë zgjidhje të kënaqshme – me kusht që të gjitha grupet të kenë artikulluar pikëpamjet e tyre. Vëmendje e veçantë u duhet kushtuar grupeve më të dobëta, të cilat nuk janë në gjendje të ushtrojnë trysni e prandaj interesat e tyre kanë prirjen të shpërfillen (problemi i përjashtimit).

Ushtrimi 7.8. – Mënyrat e pjesëmarrjes në demokraci

Objektivi mësimor	Nxënësit bëjnë lidhjen midis formave të ndryshme të pjesëmarrjes politike me të drejtat e njeriut.
Burimet	Lista e formave të mundshme të pjesëmarrjes politike.

Procedura

1. Çdo nxënës shkruan një listë të të gjitha mënyrave dhe veprimtarive me anë të të cilave ai beson se njerëzit mund të marrin pjesë në proceset vendimmarrëse demokratike.
2. Nxënësit formojnë grupe me nga katër veta. Ata krahasojnë listat e tyre, i diskutojnë dhe përpiqen të merren vesh për një listë të përbashkët të rrugëve të pjesëmarrjes.
3. Grupet krahasojnë listën e tyre të rrugëve të pjesëmarrjes me atë të fletës së punës.

Zgjerim

Nxënësit mund të shqyrtojnë pyetjet e mëposhtme:

1. A besoni se ndonjë ose të gjitha format e mësipërme të pjesëmarrjes politike janë e drejtë njerëzore? A duhen mbrojtur të gjitha ato nga ligji? Shpjegoni pse po, apo pse jo.
2. Si mund të merrni pjesë në demokraci, në vendin tuaj? A ka mënyra për të marrë pjesë që nuk janë të hapura për ju? Shpjegoni.
3. A duhet që ligjet të mbrojnë të drejtën për të mos marrë pjesë? Shpjegoni.

Materialet

Materialet e nxënësit

Pjesëmarrja mund të marrë shumë forma, duke përfshirë:

- leximin për çështje dhe udhëheqës të ndryshëm
- të shkruarit për çështje dhe udhëheqës të ndryshëm
- debatin për çështje të ndryshme
- punën në komunitet, në mbështetje të një kauze ose në protestë kundër veprimeve të qeverisë
- krijimin ose bashkimin me partitë politike ose bashkësi të tjera, apo organizata bazë të partisë
- ndjekjen e mbledhjeve politike ose ato të komunitetit
- bërjen kryetar i një partie politike, i një organizate punëtorësh ose i një organizatë komunitare
- votimin në zgjedhje
- fushatën për ata që hedhin kandidaturën
- hedhjen e kandidaturës dhe kryerjen e shërbimit në rast zgjedhjeje
- pagimin e tatimeve
- grupet e interesit që përpiqen të arrijnë një qëllim të caktuar, nëpërmjet ndikimit politik
- shërbimin në ushtri
- shfrytëzimin e kanaleve ligjore, si takimi me zyrtarë të qeverisë, çuarja e rasteve në gjykatë etj.
- protestimi nëpërmjet demonstratave, bojkoteve, grevave etj.

Ushtrimi 7.9. – Cikli politik

Objektivat mësimore	Nxënësit janë në gjendje të zbatojnë modelin e ciklit politik me shembujt e proceseve vendimmarrëse. Nxënësit bëhen të vetëdijshëm për mundësitë e ndërhyrjes dhe pjesëmarrjes në proceset e vendimmarrjes.
Burimet	Disa fletë pune për nxënësit: «Modeli ciklik i politikës». Letra me figura, disa shënjes, gërshërë, ngjitës

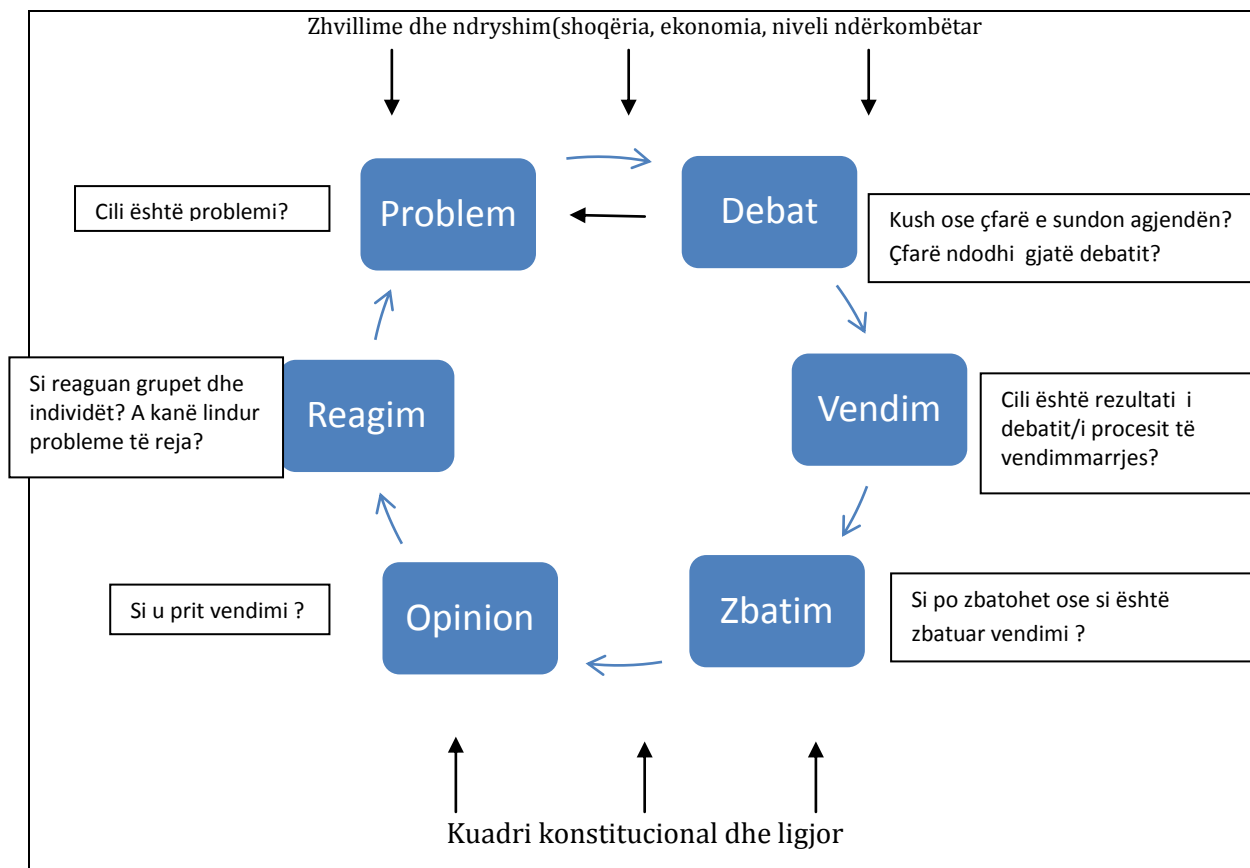
Procedura

1. Mësuesi paraqet modelin ciklik të politikave, duke përdorur një nga metodat e mëposhtme:
 - Mësuesi shfrytëzon qasjen deduktive sistematike: ai mban një leksion⁷ dhe nxënësit vënë në punë mjetet që u janë dhënë.
 - Mësuesi ndjek metodën induktive: ai e fillon me një shembull ose përdor njohuritë dhe përvojën paraprake të nxënësit. Kjo mund të jetë një çështje aktuale, një vendim që e mbështetin ose jo, një problem që i shqetëson. Si pikënisje mund të shërbejë edhe një vendim në shkollë. Mësuesi vijon me një leksion, duke përmendur me takt kontekstin e siguruar nga nxënësit.Çfarëdo metode që të përdoret, nxënësit marrin një kopje të materialit të shtypur «Modeli ciklik i politikës».
2. Nxënësit vënë në zbatim modelin. Mund të jepen detyra të ndryshme:
 - Nxënësit e përdorin modelin si një mjet për leximin aktiv dhe të përqendruar të gazetës. Nxënësit, duke punuar në grupe prej katër deri në gjashtë veta, studiojnë gazetën e ditëve të fundit dhe identifikojnë shembujt për secilën nga gjashtë fazat. Artikujt i ngjiten tek afishet e tyre dhe i paraqitin në seancën plenare.
 - Nxënësit ndjekin ecurinë e vendimmarrjes për një çështje të caktuar. Kjo mund të kërkojë materiale që mbulojnë një periudhë më të gjatë dhe, për këtë arsye, mund të jenë të dobishme edhe gazetatat më të vjetra. Librat dhe interneti mund të jenë burime me rëndësi. Ky ushtrim mund të zhvillohet në një projekt kërkimor.
3. Modeli mund të shërbejë edhe si pikënisje për diskutim: në çfarë faze të një procesi vendimmarrës mund të ndërhyjmë? Mësuesi duhet të shpjegojë se dy fazat, «vendimi» dhe «zbatimi», kufizohen me sistemin politik (më përjashtim të rastit kur vendimi është plebishitar). Por, qytetarët mund të ndërhyjnë në çdo fazë tjetër.

⁷ Shiko «Informacion në ndihmë të mësuesit» (në pjesën e titulluar Materiale të këtij ushtrimi).

Materiale

Modeli ciklik i politikës: Politika si proces i zgjidhjes së problemeve

Modeli ciklik i politikës: informacion në ndihmë të mësuesit

Cikli politik është model. Ai vepron si hartë, që do të thotë se ai zgjedh disa aspekte nga realiteti dhe shpërfill të tjerat. Në këtë mënyrë pamja bëhet më e qartë, por përdoruesit kurrë nuk duhet ta ngatërrojnë modelin me realitetin. Në këtë rast, modeli ciklik i politikës përqendrohet në politikë si procesi i marrjes së vendimeve dhe i zgjidhjes së problemeve. Pikësynimi i saj nuk është te politika, si luftë për pushtet, edhe pse ky aspekt është i dukshëm. Gjashtë kategoritë çojnë në pyetje kyçe që ndihmojnë për analizën e vendimmarrjes politike; nxënësit nxiten të paraqitin pyetje të tjera që janë më të lidhura me kontekstin.

Modeli bën një përshkrim ideal procesit të vendimmarrjes politike. Së pari, problemi politik duhet të arrijë deri në agjendën publike. Çështja e futjes në agjendë ka të bëjë shumë me politikën në fuqi. Problemet nuk ekzistojnë si të tilla; ato duhet të përcaktohen dhe të pranohen. Interesat dhe vlerat konkurruese luajnë rol të rëndësishëm, pasi përkufizimi i një problemi ndikon fuqishëm në rezultatin e vendimmarrjes. Për shembull, varfëria mund të përkufizohet si sulm ndaj të drejtave të njeriut ose si shtysë për ta marrë vetë fatin në dorë. Pikëpamja e parë nënkupton që njerëzit e varfër kanë nevojë për përkrahje, ndërsa e dyta, në mënyrë të heshtur, nuk këshillon të ndihmohen edhe aq të varfrit, meqë kjo mund t'i bëjë ata përtacë. Çështja kryesore e përcaktimit të agjendës tregohet nga shigjetat e dyfishta mes kategorive të *problemit* dhe *debatit*.

Debatit zhvillohet në kushte të caktuara. Kudri i modelit është i rëndësishëm: zhvillimet shoqërore, ekonomike dhe ndërkombëtare përcaktojnë të dhënat. Kurse kudri kushtetues dhe ligjor përcakton rregullat. Kush mund të marrë pjesë në debat? Kush vendos? Këto pyetje ndihmojnë për të kuptuar rezultatin e debatit, vendimin përfundimtar. Kush ka marrë pjesë në

debat? Çfarë interesash ishin në rrezik? Për çfarë duheshin zhvilluar bisedime? A ishte e mundur gjetja e kompromisit?

Zbatimi: Si është paraqitur ose në ç' mënyrë është zbatuar vendimi? A kanë ndodhur vështirësi ose mosmarrëveshje? A i përmbush zbatimi qëllimet e vendimmarrësve?

Opinione: Si «kanë zbritur» vendimet? Interesat e kujt janë ndikuar – në mënyrë të favorshme ose të pafavorshme? Cilat vlera janë përfshirë?

Reagimet: A ka reagime nga individë dhe/ose kolektive, reagime të organizuara nga grupet? A e mbështetin apo e kundërshtojnë vendimin? Shembujt mund të jenë të tilla si: protestat, demonstratat, letra drejtuar botuesit të ndonjë gazete, vendimet e gjykatave, grevat, imigracioni, largimi i investitorëve, shkelja e ligjit etj.

Problemi: Në fund të fundit, a është zgjidhur problemi fillestar? A ka pasur ndonjë pasojë të padëshiruar ose të paparashikuar? A ka lindur ndonjë problem i ri nga reagimet ndaj vendimit dhe zbatimit të tij? Cikli politik përfundon në rast se problemi zgjidhet. Shumë shpesh, fillon një cikël i ri, me një problem tjetër ose të paparashikuar.

Nxënësit duhet të kuptojnë se cikli i politikës tregon se ku dhe si qytetarët mund të marrin pjesë në politikë. Ne mund të japim përkufizimin tonë për problemet që kanë nevojë për vëmendje politike dhe kërkojnë publikun si burim për zgjidhjen e tyre. Ne mund të marrim pjesë në debat, të krijojmë mendimin tonë për vendimin dhe të mbështetim apo kundërshtojmë mënyrën në të cilën është zbatuar. Duke bërë kështu, ne po shfrytëzojmë të drejtat tona njerëzore dhe qytetare. Demokracia varet nga demokratë aktivë.